

SŁOWO WSTĘPNE

prof. dr hab. n. med. Jadwiga Wójkowska-Mach

Szanowni Państwo!

Trudno sobie wyobrazić nowoczesną medycynę bez antybiotyków – to leki ratujące zdrowie i życie pacjentów, które mają bardzo szerokie zastosowanie i w zasadzie każda dziedzina medycyny wykorzystuje je na co dzień. Stosuje się je głównie do leczenia zakażeń bakteryjnych wszystkich tkanek i narządów, są wykorzystywane również w profilaktyce niektórych chorób bakteryjnych.

Potwierdzenie, jak ważnymi lekami są antybiotyki, znajdziemy w publikacjach europejskich i światowych agencji do spraw zdrowia. Według danych European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC) w Polsce codziennie na każde sto osób dwie są leczone antybiotykiem. Wbrew pozorom w Europie i w Polsce znaczna część zleceń dotyczy pacjentów ambulatoryjnych (razem dorośli i dzieci), proporcja ta wynosi około 9 : 1. W Stanach Zjednoczonych w 2018 roku stosunek ten wynosił 6 : 4.

Niestety antybiotyki, podobnie jak każdy inny lek, mogą spowodować działania niepożądane: lekkie, jak wysypka czy samoograniczające się biegunki, ale również ciężkie w przebiegu, jak wstrząs anafilaktyczny. Najlepiej opisanymi w literaturze działaniami niepożądanymi antybiotyków są biegunki poantybiotykowe (zakażenia *Clostridioides difficile*) i lekooporność przeciwdrobnoustrojowa. Najważniejszym modyfikowalnym czynnikiem ryzyka nabywania przez drobnoustroje oporności na antybiotyki jest presja selekcyjna związana z niewłaściwym stosowaniem czy przepisywaniem antybiotyków. Szacuje się, że nawet połowa wystawionych recept może nie być optymalnym wyborem, czyli może dotyczyć niewłaściwego antybiotyku, złej dawki lub czasu leczenia, ale przede wszystkim 30% recept na antybiotyki jest wystawianych niepotrzebnie.

Ciekawe podejście do racjonalnego stosowania antybiotyków wskazuje World Health Organization (WHO), która z jednej strony rekomenduje umiarkowanie w stosowaniu leków z tej grupy, ale z drugiej za priorytetowe uważa działania podejmowane na rzecz ochrony pewnych wybranych antybiotyków. W programie „AWaRe” WHO proponuje podział antybiotyków na trzy grupy:

- ogólnodostępną „Access” – antybiotyki o wąskim zakresie działania i dobrym profilu bezpieczeństwa pod względem działań niepożądanych
- będącą pod nadzorem „Watch” – antybiotyki o szerszym zakresie działania, zalecane jako leki pierwszego wyboru u pacjentów z ciężkim przebiegiem klinicznym zakażeń lub w sytuacji zakażenia spowodowanego drobnoustrojami opornymi na leki z grupy „Access”
- zarezerwowaną „Reserve” – antybiotyki ostatniego wyboru, stosowane w leczeniu celowanym zakażeń wielolekoopornych.

SŁOWO WSTĘPNE

Celem tych działań jest nie tylko maksymalizacja efektu klinicznego, minimalizacja toksyczności, lecz także nadanie priorytetu antybiotykom, które rzadziej indukują oporność zarówno u indywidualnego pacjenta, jak i w populacji. Więcej informacji o „Księdze antybiotyków WHO” na stronie: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240062382>.

Oddajemy w Państwa ręce monografię, która ma za zadanie ułatwić codzienną pracę lekarza w podstawowej opiece zdrowotnej poprzez zebranie w jednym miejscu najaktualniejszych rekomendacji dotyczących najczęstszych infekcyjnych przyczyn wizyt ambulatoryjnych. Autorzy omówili zasady dotyczące leczenia antybiotykiem, poekspozycyjnego stosowania tych leków, a także pozaantybiotykowego działania w zakresie profilaktyki i terapii zakażeń oraz zarażeń. Osobny rozdział przygotowano z myślą o pacjentkach i ich potrzebach w zakresie leczenia zapaleń i zakażeń w obrębie układu rodneg.

Serdecznie zapraszam do lektury.

prof. dr hab. n. med. Jadwiga Wójkowska-Mach